

НАУКОВО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ СИСТЕМИ ПІДПРИЄМНИЦТВА

У даній статті проаналізовано функціональну сутність підприємництва, досліджено наукові підходи до визначення підприємництва, розглядаються науково-методичні основи процесу формування регіональної системи підприємництва.

Постановка проблеми. Дослідження науково-методичних основ процесу формування регіональної системи підприємництва та формування збалансованої регіональної системи підприємництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженнями процесів функціонування економічних та регіональних систем загалом, а також питання їх формування неодноразово підіймалися в працях відомих вчених, серед яких слід назвати О. Амошу, С. Богачова, З. Варналія, В. Мамотова та інших учених. Але методичних основ процесу формування регіональної системи підприємництва в даних роботах не досліджувалося.

Формулювання цілі статті. Дослідження методичних основ процесу формування підприємництва та визначення регіональної системи підприємництва які передбачають використання принципів системності, логічності та конкретизації.

Виклад основного матеріалу. Невід'ємним елементом ринкового господарювання, однією з найактивніших форм економічної діяльності є підприємництво. Як економічна категорія, підприємництво виражає відносини між його суб'єктами з приводу виробництва, розподілу і привласнення благ та послуг. Завдяки підприємству збільшується економічний потенціал держави та регіонів.

Суть підприємництва як методу господарювання розкривають його основні функції: ресурсна, організаційна та творча (табл.1.).

Таблиця 1

Функціональна сутність підприємництва як методу господарювання	
Функція	Зміст
Ресурсна	Передбачає, що воно націлене на найбільш ефективне використання матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних ресурсів з урахуванням досягнень науки, техніки, управління і організації виробництва.
Організаційна	Зводиться до діяльності по організації виробництва, збуту, маркетингу, менеджменту і реклами.
Творча	Функція полягає у сприянні генеруванню та реалізації нових ідей, здійсненню техніко-економічних, наукових розробок, проєктів, що пов'язані з господарським ризиком.

Для підприємництва, як типу економічного мислення, характерні такі основні ознаки: самостійність і незалежність, господарський ризик; економічна відповідальність.

Вищезазначений матеріал дає можливість охарактеризувати підприємця як суб'єкта, який поєднує у собі новаторські, комерційні та організаторські здібності для пошуку і розвитку нових видів, методів виробництва, нових благ та їхніх нових якостей, нових сфер застосування капіталу. Термін «підприємництво» можна розуміти як тип господарської поведінки підприємців з організації, розробки, виробництва і реалізації благ з метою отримання прибутку і соціального ефекту для держави та регіонів, що підтверджує, не лише комплексне поєднання функцій та ознак підприємництва, а дає змогу охарактеризувати підприємство як особливий тип економічного мислення з оригінальними поглядами і підходами до прийняття рішень, та реалізації їх у практичній діяльності. Завдяки цьому поєднанню підприємництво повинне розглядатися не як рід занять, а як особливість розуму і людської сутності.

Сутність підприємництва зосереджується у вияві ініціативної, новаторської, самостійної діяльності. А мета зводиться, з одного боку, до отримання прибутку або особистого доходу, в результаті не якихось кон'юнктурних справ, а передбачення точного розрахунку, а з іншого – до найбільш ефективного використання факторів, прагнення реалізувати творчі потенції людини. Сутність поняття «підприємництво» поєднує у собі сукупність економічних, юридичних і політичних відносин. Однак, не дивлячись на це, загальноприйнятого і однозначного визначення терміну “мале підприємництво” у світовій економіці не існує. Для ясності ми зазначимо, що в дисертаційній роботі використовуються терміни-синоніми «мале підприємництво» (МП) і «малий бізнес» (МБ), та узагальнюючий термін малий «малий та середній бізнес» (МСП), який включає в себе і фізичних осіб-суб'єктів

підприємницької діяльності.

Правові, економічні та соціальні засади здійснення підприємницької діяльності на території України визначає Господарський кодекс України від 24.07.2009 «Підприємництво – це самостійна ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку».

Вважаємо, що дане визначення охоплює сферу відносин реалізації особливих здібностей підприємця за виключно раціональне поєднання факторів виробництва, заснованого на інноваційному ризикованому фундаменті.

На нашу думку, це не лише особливий самостійний вид діяльності, але й певний стиль і тип господарської поведінки, для яких є характерними нетрадиційність рішень у сфері бізнесу, гнучкість і постійне самооновлення, цілеспрямованість і наполегливість у своїй діяльності, про що необхідно відмітити у законодавстві.

Західні науковці трактують цей процес, як створення нового етапу у розвитку ринкової економіки, що має цінність, процес, який поглинає час і сили, передбачає фінансову, моральну і соціальну відповідальність, приносить як грошовий прибуток, так і особисте задоволення від досягнутого. Крім того, вважають, що це джерело пошуку нових ідей та спосіб їх впровадження в конкретний матеріальний результат, а також спосіб покращення рівня розвитку регіонів.

Автор приєднується до їхньої думки і вважає що, підприємництво як економічна категорія – це певний динамічний тип господарювання, де головним суб'єктом є підприємець, який в межах чинного законодавства раціонально комбінує фактори виробництва, на інноваційній основі та на власний ризик організовує і управляє виробництвом з метою отримання підприємницького доходу та досягнення певних соціальних результатів на загальнодержавному та регіональному рівнях, яка у подальшому буде здатна сформувати регіональну систему підприємництва.

Регіональна системи підприємництва – це сукупність усіх видів підприємницької діяльності у процесі їх взаємодії, спрямованої на виробництво, обмін, розподіл, споживання товарів і послуг, на регулювання економічної діяльності. Особливістю регіональної системи підприємництва, є те, що кожен регіон має свої економічні, соціальні, регіональні характеристики, які і формують регіональну систему підприємництва.

Поняття «підприємництво» складається не лише із вище наведених якостей, але й має три основні компоненти: особисту, економічну і організаційно-економічну основу. Всі вони перебувають в органічному взаємозв'язку, в єдиному процесі відтворення підприємницького типу. Підприємництво є динамічним, активним елементом бізнесу і його потрібно трактувати як особливий вид діяльності, в основі якого лежать: свобода вибору напрямків і методів діяльності, самостійність у прийнятті рішень; орієнтація на досягнення комерційного успіху; інноваційний характер діяльності.

В результаті аналізу вищезазначеного матеріалу, підприємництво тлумачиться автором дослідження як самостійна, новаторська, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність з небюрократичними стилями господарювання, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку на основі залучення і використання нових технологій, ресурсів та можливостей, а завдяки географічному розміщенню регіонів і регіональній направленості.

Згідно законодавства, підприємництво в Україні поділяється на малий, середній та великий бізнес. Найбільш розповсюдженою є наступна класифікація.

По-перше, за чисельністю працюючих (розподіл підприємницької діяльності на індивідуальне, сімейне, колективне господарство);

- по-друге, за видами виробничо-господарської діяльності (за галузями народного господарства);
- по-третє, за ступенем новизни підприємницької діяльності;
- по-четверте, за формами власності (розподіл підприємницької діяльності на таку, що використовує приватну, державну або колективну власність);
- по-п'яте, за метою діяльності (за напрямками надання послуг, робіт або виготовлення продукції).

Дослідження показує, що для визначення відповідних категорій підприємств необхідно використовувати, як мінімум, два критерії: середньоспискова чисельність працюючих та обсяг виручки від реалізації продукції, робіт, послуг за рік. Саме такі критерії визначення відповідних категорій підприємств зазначено в Законі України «Про державну підтримку малого підприємництва». Подібні ж критерії є визначальними і в законах про підприємництво в Росії, Литві, Латвії та Естонії та інших розвинених державах.

Із запровадженням даного Закону мала місце принципова, у порівнянні з попередніми нормативами, зміна фінансових характеристик суб'єкта малого підприємництва при якій середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує п'ятдесяти осіб, а фінансовий критерій змінився не лише за кількісною та валютною ознакою – 500 тис. євро замість 1 млн. грн., а й за якісною – обсяг виручки від реалізації продукції за рік було замінено обсягом річного валового доходу.

Що ж стосується великих підприємств, то ними визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Усі інші підприємства визнаються середніми. Практичний досвід показує, що такий поділ підприємців відповідно масштабів

діяльності та зміни розміру фінансового виміру суб'єкта підприємництва є позитивним, оскільки допоможе підприємцям більш прозоро відображати фінансові результати своєї діяльності наприкінці звітних періодів.

Що стосується видів і організаційних форм підприємництва, то сучасне ринкове господарство та регіональна градація демонструє їх достатню різноманітність. Вибір організаційно-правової форми підприємництва детермінований багатьма чинниками, серед яких головне місце займає безпосередній зміст діяльності створюваного підприємства та економічна направленість регіону. Адже від правильного вибору форми діяльності майбутнього підприємства залежить його життєздатність, становище в ринковому середовищі, місце в регіональній економіці та подальший розвиток.

Висновки. В результаті проведеного дослідження виявлено, що основою методики процесу формування регіональної системи підприємництва є сукупність взаємопов'язаних прийомів, способів, видів і організаційних форм підприємництва, які демонструють їх достатню різноманітність, кожна з яких має не тільки відповідні фінансові переваги і соціальну привабливість, а й недоліки. Вибір конкретної форми, виду господарської діяльності, її масштабів залежить від конкретних підприємств, які є ключовими фігурами економіки регіону та держави.

Список літератури

1. Амоша О., Швець В. Взаємодія держави і регіонів в стратегічному плануванні ефективного розвитку виробництва. Схід, 2000. №4.
2. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення О. Амоша // Економіст : Літопис подій, особистості, ідеї, аналітика й дослідження. - 2005. - №6. - С. 28-33 .
3. Богачов С. Порівняльна ефективність функціонування підприємств різних форм власності // Економіка України. 2000. № 8
4. Василенко В.Н. Современные проблемы развития производственно-территориальных систем. Наукові праці ДонДТУ. Сер. Економічна, 2002. №49
5. Макутов В.К. Город как территориальное звено гражданского общества, государства и экономики // Город, регион, государство: проблемы распределения полномочий: Материалы III международной научно-практической конференции, г. Донецк, 24-26 апреля 2003 г. Донецк: ООО "ЮгоВосток, Лтд", 2003. 224 с.
6. Брокгауз Ф.А., Ефрон И.А. Энциклопедический словарь. Москва, ООО "Издательство "Эксмо". 2003. 533 с.
7. Захарова О.Д. Теоретические аспекты определения экономической сущности понятия «региональная система» в контексте регионализации экономики / И.В. Бережная, О.Д. Захарова // Экономика и управление. – 2007. – № 1. – С. 46–51.
8. Стефанюк О.Д. Подход к социально-экономическому районированию Крымского региона / О.Д. Стефанюк // Современные направления теоретических и прикладных исследований 2008 г.: Материалы междунар. науч.-практ. Интернет- конф., 15-25 марта 2008 г.: тезисы докл. – Одесса, 2008. – С. 72–74
9. Нешиной А.С. Концептуально-методические основы комплексной оценки эффективности региональной системы поддержки и развития малого предпринимательства в г. Москве. Финансовый менеджмент, №5 / 2002. www.dis.ru
10. Brooks, J. (2000), 'Labour's Modernization of Local Government', Public Administration, Vol.